مقاله پژوهشی

مدل عملکرد تحصیلی براساس هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، شکفتگی، خودکارآمدی تحصیلی

علی عبدی، آرش زندی پیام*

چکیده

مقدمه: مسأله موفقیت و عدم موفقیت در امر تحصیل از مهم ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. مطالعه حاضر با هدف طراحی مدل ساختاری عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی براساس هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی با بررسی نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی صورت گرفت.

روش‌ها: روش مطالعه همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود که تعداد 400 نفر از دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی استان کرمانشاه در نیمسال اول سال تحصیلی 1398-1397 به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، شکفتگی، خودکارآمدی تحصیلی بود. داده‌ها با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل مسیر از طریق نرم افزارهای آماری Amos مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: متغیرهای هویت تحصیلی موفق، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی در تعامل با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در تبیین عملکرد تحصیلی دانشجویان اثر دارند. اثر مستقیم سرزندگی تحصیلی (0/41)؛ شکفتگی (0/34)؛ هویت تحصیلی موفق (0/31)؛ در برآورد عملکرد تحصیلی دانشـجویان معنادار بود. همچنین نتایج تحلیل مسیر حاکی از نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین هویت تحصیلی موفق، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به اثر غیرمستقیم خودکارآمدی تحصیلی بر میزان عملکرد تحصیلی، به نظر می‌رسد خودکارآمدی تحصیلی ارتباط بین هویت تحصیلی موفق، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی با عملکرد تحصیلی را تعدیل می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تحصیلی، هویت تحصیلی موفق، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی، خودکارآمدی تحصیلی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ دی 1399؛ 20(39): 328 تا 337

مقدمه

مسأله موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. عملکرد تحصیلی، توانایی آموخته شده فرد در موضوعات آموزشگاهی است که به وسیله آزمون‌های استاندارد شده، اندازه‌گیری می‌شود. عملکرد تحصیلی بر جنبه‌های مهمی از زندگی افراد مثل ارتقا به مقاطع تحصیلی بالاتر، کسب شغل بهتر، جایگاه اجتماعی مناسب‌تر تأثیر می‌گذارد(1). دانشجویان برحسب موقعیت، نیازها، شایستگی‌های فردی و شخصیتی، اهداف متفاوتی از پیشرفت تحصیلی دارند که بوسیله‌ی واسطه‌هایی مثل

* **نویسنده مسؤول:** دکترآرش زندی پیام (مربی) گروه روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. zandipayam.arash@gmail.com
دکتر علی عبدی (استادیار) گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (research7531@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: 98/11/19، تاریخ اصلاحیه: 99/2/29، تاریخ پذیرش: 99/6/2

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

الگوهای شناختی، اجتماعی و رفتاری تعیین می‌شود(2). یکی از عوامل فردی با ماهیت شناختی اجتماعی موثر بر وضعیت تحصیلی، فرایند تکاملی هویت تحصیلی است. هویت تحصیلی شکلی از همین هویت است که فرد از طریق تحصیلات خودش را تعریف می‌کند. در واقع هویت تحصیلی، بیانگر تلاش برای موفقیت در امر تحصیلی یا رها کردن تحصیل است(3). برزونسکی (Berzonsky) و کوک (Kuk)(4) در بررسی وضعیت هویت دانشجویان دریافتند که تفاوت در وضعیت هویت، علتی برای تغییر معنادار در پیشرفت تحصیلی است. احمدی(5) در پژوهش خود نشان داد که می‌توان با توجه به هویت تحصیلی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش و عادی را ارتقا داد. پژوهش حجازی نیز نشان داد که بطور کلی بین متغیرهای منزلت‌های هویت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد(6).

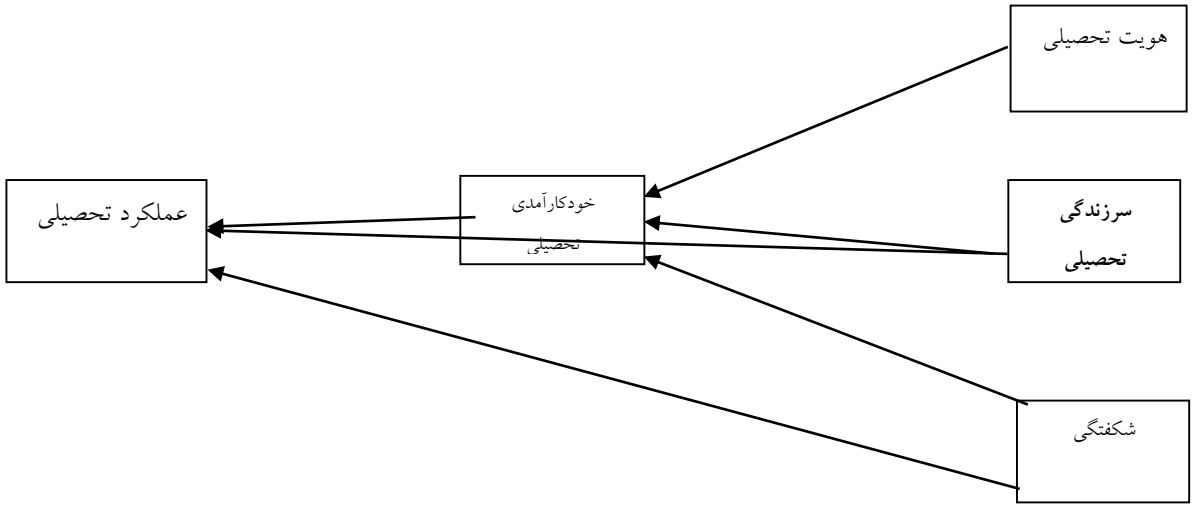
دانشجویان با هر سبک هویتی در طول تحصیلی با چالش‌های متعددی از قبیل استرس زیاد، نمرات ضعیف و کاهش انگیزه روبه‌رو هستند و برای افزایش توان مقابله‌ای در مقابل مشکلات تحصیلی نیازمند سازگاری تحصیلی هستند، از توانمندی‌هایی که در سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان به آن توجه شده است، سرزندگی تحصیلی است(7). این متغیر به پاسخ مثبت، مفید، سازنده و انطباقی به انواع موانع تحصیلی اشاره دارد. سرزندگی تحصیلی یکی از شاخص‌های مهم است که بر تربیت و یادگیری موفقیت آمیز فرد تاثیر می‌گذارد(8). سرزندگی تاثیر شگرفی بر افزایش توان مقابله دانشجویان در مقابل مشکلات تحصیلی و بهبود عملکرد تحصیلی دارد(9). ویکتوریانو (Victoriano)(10) در پژوهش خود به رابطه معنادار بین سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی اشاره کرد. همچنین مارتین (Martin)(11) در پژوهشی تاثیر سرزندگی تحصیلی را در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بیش فعال نشان داد.

دانشجویان با سبک هویت موفق و با سرزندگی تحصیلی مناسب با توجه به داشتن وضعیت خوب در زمینه تحصیلی از جمله نمرات خوب و غیبت نداشتن مکرر از سلامت ذهنی و شکفتگی بالایی برخوردار هستند. در واقع شکفتگی در ایجاد حس مثبت نسبت به تحصیل، خوش بینی نسبت به آینده خود شکوفایی و تحقق خود نقش دارد. بنابراین می‌توان از شکفتگی به عنوان یکی از عمده ترین عوامل در رشد نظام آموزشی نام برد(12). شکفتگی سازه‌ای در روانشناسی مثبت است که به نوع زندگی کردن توأم با خوشبینی دائمی در عملکردهای انسان اشاره دارد(13). شکفتگی با تمرکز، توجه و تعهد نسبت به تکلیف که از ویژگی‌های اصلی درگیری تحصیلی هستند، به طور مثبت رابطه دارد. تحقیقات مختلفی به همبستگی مثبت و معنادار شکفتگی با پیشرفت تحصیلی اشاره کرده‌اند(14). همچنین بیرانوند(15) در پژوهش خود نشان داد که دانش‌آموزانی که سطح شکفتگی بالاتری دارند، تمرکز بیش‌تری بر روی تکالیف درسی دارند و عملکرد تحصیلی بهتری دارند.

مطالعات نشان داده است اصولاً عملکرد تحصیلی سازه‌ای چند بعدی است که نمی‌توان در یک ساختار خطی ساده به بررسی آن پرداخت(16). لذا در این پژوهش خودکارآمدی تحصیلی به عنوان متغیرهای میانجی در نظر گرفته شده است. خودکارآمدی تحصیلی باور دانش‌آموز و دانشجو راجع به توانایی رسیدن به سطح معینی از تکالیف است(17). پژوهشگران و نظریه‌پردازان یادگیری آموزشگاهی با ارائه شواهد معتبر نشان داده اند که بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی، روابط متقابلی وجود دارد؛ یعنی خودکارامدی تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی اثر می‌گذارد و همزمان از آن تأثیر می‌پذیرد(18). همچنین جاکووسکی (Jakobwski) و دومبو (Dombo)(19) در پژوهش خود نشان دادند دانشجویانی که در یادگیری و اجرای تکلیف، احساس خودکارآمدی دارند، بیش‌تر پیشرفت می‌کنند ؛ با جدّیت بیش‌تری فعالیت می‌کنند و در برابر ناکامی، استقامت بیش‌تری دارند.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

به نظر می‌رسد پژوهشگران در برخورد با متغیر عملکرد تحصیلی نوعی نگاهی تک بعدی به این مساله داشته‌اند و نیاز به سطوحی از مطالعات داریم که در حوزه‌هایی عمیق تر به مسائل مهم تری بپردازند. به عنوان مثال چگونه دانشجو خود را با دانشگاه تعریف می‌کند، چه سهمی از هویتش را با دانشگاه تقسیم می‌کند، تاثیر داشتن پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانع عرصه تحصیل چگونه است، بر عملکرد تحصیلی تاثیر دارد و اینکه چگونه باورهای افراد در مورد قابلیت‌های خود در یادگیری و انجام یک رفتار در سطحی معین عملکرد تحصیلی وی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، شکفتگی با عملکرد تحصیلی است. بدیهی است محرز شدن رابطه بین متغیرهای مطرح شده، می‌تواند در بردارنده اشارات کاربردی مهم و تأثیرگذاری در عملکرد تحصیلی دانشجویان باشد و بر مبنای آن می‌توان راهکارهای علمی سودمندی را ارائه داد تا بتوان ارتقای سطح عملکرد تحصیلی را فراهم آورد. مدل مفهومی پژوهش در شکل (1)ارائه شده است.

شکل1 : مدل علی عملکرد تحصیلی براساس هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، شکفتگی، خودکارآمدی تحصیلی

روش‌ها

تحقیق حاضر به صورت توصیفی- پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان علوم پزشکی استان کرمانشاه در نیمسال اول سال تحصیلی 1398-1397 بود. نمونه مورد بررسی 400 نفربودند که با توجه به این که در مدل معادلات ساختاری حجم نمونه بهینه برای هر متغیر 30 نفر است و با توجه به تعداد متغیرها و خرده مقیاس‌های این مطالعه (6 متغیر و 4 خرده مقیاس) حجم نمونه آماری باید 300 نفر در نظرگرفته می‌شد، اما به خاطر افزایش اعتبار درونی و بیرونی یافته‌ها، 400 نفر نمونه آماری انتخاب گردید. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، پس از در نظر گرفتن ملاک‌های ورود و خروج پژوهش ابتدا از میان دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، 4 دانشکده(دانشکده‌ی پزشکی، بهداشت، دندانپزشکی و علوم تغذیه) و از هر دانشکده 4 کلاس و از هر کلاس 25 دانشجو به صورت تصادفی انتخاب شدند و نمونه نهایی شامل 400 دانشجو را تشکیل دادند. پس از اخذ رضایت

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

آگاهانه از شرکت‌کنندگان در پژوهش پرسشنامه‌ها در اختیـار شـرکت کنندگان قرار داده شد. ملاک‌های ورود به پژوهش دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی بودن، علاقه‌مندی برای شرکت در پژوهش و برخورداری نسبی از سلامت روان(با توجه به بررسی پرونده دانشجو) بود. همچنین از مهم‌ترین ملاک‌های عدم ورود، سابقه بیماری روانپزشکی، بیماری جسمی و معلولیت تأثیرگذار در زندگی فرد بود.

ابزارهای مورد استفاده در پژوهش :

برای سنجش عملکرد تحصیلی، معدل دو نیمسال گذشته از مسئول آموزش اخذ گردید.

پرسشنامه وضعیت‌های هویت تحصیلی توسط واز (Was) و ایزاکسون (Isaacson)(3) ساخته شد. این پرسشنامه دارای 40 گویه است که بر روی مقیاسی پنج درجه‌ای از نوع لیکرت تنظیم شده است (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم). نمره هر وضعیت هویتی، می‌تواند در دامنه 10 تا 50 قرار گیرد. واز و ایزاکسون (3) ضریب آلفای کرونباخ برای هریک از خرده مقیاس‌های دیررس، دنباله رو، سردرگم و موفق به ترتیب 0/85،0/77،0/76 و 0/76 گزارش کرده‌اند. پایایی پرسشنامه در فرهنگ ایرانی را امانی(6) برای وضعیت‌های هویت به ترتیب قبل، 0/81،0/52،0/51 و 0/79 گزارش کرده‌اند.

دهقانی‌زاده و حسین چاری(20) پرسش نامه سرزندگی تحصیلی را با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین (Martin) و مارش (Marsh)(21) توسعه دادند. این ابزار دارای 9 گویه است که پاسخ‌دهی به آن بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق نمره گذاری می‌گردد. بدین ترتیب دامنه نمره محتمل برای هر فرد بین 9 تا 45 خواهد بود. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه برابر 0/80 و ضریب بازآزمایی برابر با 0/73 است. همچنین دامنه‌ی همبستگی گویه‌ها با نمره‌ی کل بین 0/51 تا 0/68 است. در پژوهش دهقانی زاده و همکاران(20) ضریب پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با 0/77 و روایی آن با توجه به همبستگی هر گویه با نمره‌ی کل دامنه‌ای بین 0/54 تا 0/64 بوده است.

برای سنجش شکفتگی از مقیاس شکفتگی دینر(Diener) و بیسوازدینر(Biswas-Diener)(22) استفاده شد که شامل 9 گویه است که پاسخ‌دهی به آن براساس طیف لیکرت هفت گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (1) تا کاملاً موافقم (7) انجام خواهد شد. حداقل و حداکثر نمره مقیاس به ترتیب 8 و 56 است و نمره بالاتر مبین میزان شکفتگی بالاتر است(14). به منظور مطالعه پایایی این مقیاس، مرادی و همکاران(14) با استفاده از روش‌های همسانی درونی ضریب آلفای کرونباخ0/82 و ضریب پایایی به روش تنصیف 0/80 را به دست آوردند.

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی توسط پاتریک (Patrick) و همکاران(23) ساخته شده است، این مقیاس دارای 5 ماده است و ماده‌های آن از نوع لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) است. آلفای کرونباخ این مقیاس توسط میگلی (Midgley) و همکاران(24) با 0/78 گزارش شده است. در پژوهش حاجی یخچالی(25) ضرایب الفای کرونباخ و تنصیف برای مقیاس خودکارآمدی تحصیلی به ترتیب 0/73 و 0/66 به دست آمد که حاکی از پایایی مطلوب و قابل قبول این مقیاس بود.

داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، مدل معادلات ساختاری از طریق برنامه نرم‌افزار SPSS-22) (Inc.,Chicago,Illinois,USA) و Amos-22 تحلیل شدند. در اجرای این مطالعه ملاحظات اخلاقی لازم مدنظر قرار گرفت؛ پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، آزمودنی‌ها از موضوع و هدف مطالعه مطلع شدند، شرکت‌کنندگان آزادی کامل برای شرکت یا عدم شرکت در مطالعه را داشتند، به آنها اطمینان داده شد که از اطلاعات خصوصی و شخصی داوطلبین محافظت خواهد شد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

نتایج

میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان پسر 20/13، 1/4 و میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان دختر 21/7، 2/3 بود.

در روش معادلات ساختاری، بهنجاری چند متغیری یکی از مفروضه‌های مهم است که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از ملاک‌های متداول در بررسی مفروضه بهنجار بودن محاسبه آماره‌های چولگی و کشیدکی است. قدر مطلق ضریب چولگی کمتر از 3 و ضریب کشیدگی کمتر از 10 ملاک بهنجار بودن متغیرها است که نتایج نشان داد چون همه متغیرهای پژوهش دارای قدر مطلق ضریب چولگی کوچک تر از 3 و دارای قدر مطلق ضریب کشیدگی کوچک تر از 10 بودند، بنابراین تخطی از بهنجار بودن داده‌ها قابل مشاهده نیست. همچنین برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین – واتسون (Watson-Durbin) استفاده شد که نتایج نشان داد مفروضه استقلال برقرار است و مقادیر مشاهده شده بین حد مجاز 1/5 تا 2/5 قرار داشت که نشان از مستقل بودن خطاها است.

به منظور بررسی ارتباط متغیرهای پیش بین با بی علاقگی تحصیلی دانشجویان، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول شماره 1 نشان داد که بین خودکارآمدی تحصیلی (r=0/52)؛ سرزندگی تحصیلی (r=0/48)؛ شکفتگی (r=0/41)؛ هویت تحصیلی موفق (r=0/39) و هویت تحصیلی دنباله رو(r=0/09) با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. همچنین بین هویت تحصیلی سردرگم (r=-0/10) و هویت تحصیلی دیررس (r=-0/04) با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه منفی وجود دارد.

جدول 1: شاخص‌های توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

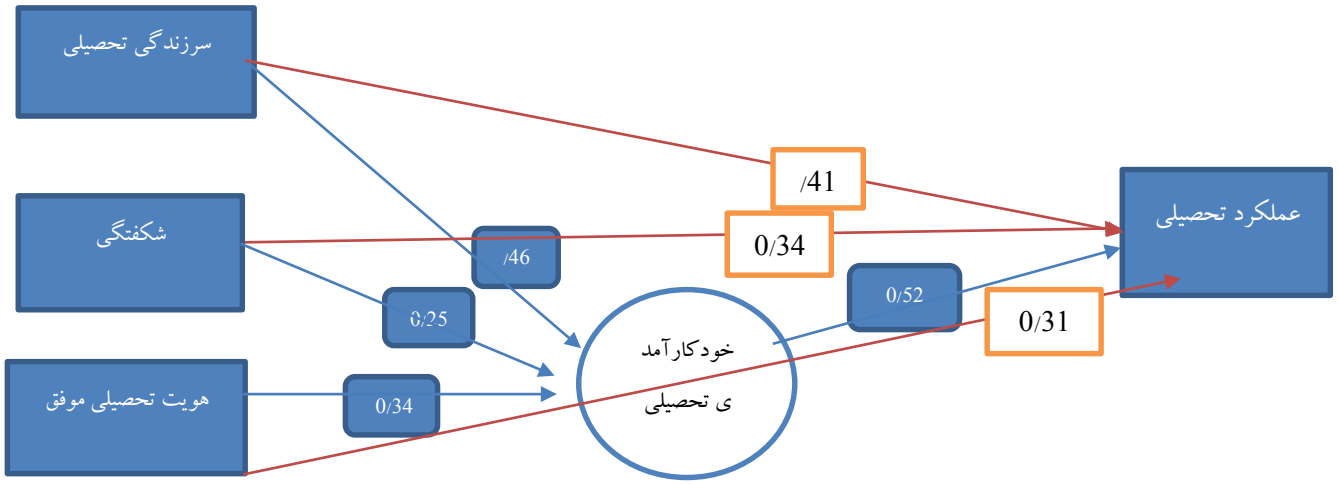
متغیرهای پژوهش	میانگین و انحراف معیار	1	2	3	4	6	7	8	9
عملکرد تحصیلی	16/16 ± 1/59	1							
خودکارآمدی تحصیلی	19/13 ± 4/43	0/52**	1						
سرزندگی تحصیلی	32/19 ± 7/12	0/48**	0/62**	1					
شکفتگی	31/26 ± 12/04	0/41**	0/36**	0/25**	1				
هویت تحصیلی موفق	36/6 ± 8/03	0/39**	0/45**	0/64**	0/23**	1			
هویت تحصیلی دنباله رو	36/87 ± 5/88	0/09	-0/10	-0/05	-0/08	0/32**	1		
هویت تحصیلی سردرگم	35/24 ± 6/56	-0/10	-0/06	-0/04	-0/10	-0/55**	0/45**	1	
هویت تحصیلی دیررس	28/67 ± 13/18	-0/04	-0/09	-0/10	-0/08	-0/35**	0/45**	0/36**	1

** P<0/01

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که اثر مستقیم سرزندگی تحصیلی (0/41)؛ شکفتگی (0/34)؛ هویت تحصیلی موفق (0/31)؛ در برآورد عملکرد تحصیلی دانشجویان معنادار بود. براساس نتایج جدول 2، تمام مسیرهای مستقیم مدل به جز مسیرهای مربوط به هویت تحصیلی دنباله رو؛ سردرگم و دیررس (که در مدل نهایی حذف شدند) در سطح 0/01 معنادار هستند. اثر غیر مستقیم متغیر مستقل بر وابسته در جدول 2 نشان داده شده است. همان‌طور که می‌توان مشاهده کرد، اثر غیر مستقیم همه متغیرها با میانجی‌گری خودکارآمدی

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

تحصیلی بـــر عملکرد تحصیلی دانشجویان به لحاظ آماری در سطح خطـای کم‌تر از 0/01 معنادار بود.

نمودار 1: ضرایب استاندارد مدل علی عملکرد تحصیلی براساس هویت تحصیلی، سرزندگی تحصیلی، شکفتگی، خودکارآمدی تحصیلی

جدول 2: برآورد ضرایب اثر مستقیم و غیر مستقیم

متغیر	اثر مستقیم		اثر غیر مستقیم با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی	
	بتای استاندارد	سطح معناداری	بتای استاندارد	سطح معناداری
شکفتگی	0/34	0/001	0/13	0/008
سرزندگی تحصیلی	0/41	0/001	0/24	0/001
هویت تحصیلی موفق	0/31	0/001	0/18	0/003
خودکارآمدی تحصیلی	0/52	0/001	-	

به منظور ارزیابی میزان برازش مدل پیشنهادی، از نرم‌افزار Amos استفاده شد و نتایج آن در جدول 3 ارائه گردید. نتایج نشان داد که متغیر خودکارآمدی تحصیلی در مدل، قادر است نقش میانجی بین شکفتگی، سرزندگی تحصیلی و ابعاد هویت تحصیلی با عملکرد تحصیلی ایفا کند، زیرا مقادیر شاخص برازندگی (GFI)، شاخص برازندگی تعدیل شده (AGFI)، شاخص برازش افزایشی (IFI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) در مدل بیشتر از 0/9 بود. همچنین در مدل‌های مناسب، شاخص نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی (x^2/df) باید در دامنه 1 الی 3 باشد، که در این مدل شاخص مذکور در دامنه 1 الی 3 قرار گرفته است. ضمناً شاخص ریشه میانگین مربع خطای برآورد (RMSEA) باید کوچکتر از 0/09 باشد که در این مدل 0/06 به دست آمد که نشان دهنده اعتبار مطلوب این مدل است.

جدول3: برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها براساس شاخص برازندگی

شاخص برازندگی الگو	کای اسکوئر	درجه آزادی	نسبت کای اسکوئر به	شاخص برازندگی	شاخص برازش	شاخص برازش	شاخص ریشه میانگین مربع

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

			درجه آزادی		تعدیل شده(	افزایشی	تطبیقی	خطای برآورد
الگوی پیشنهادی	27/14	5	5/43	0/98	0/91	0/95	0/97	0/06

بحث

در این تحقیق با استفاده از تحلیل معادلات ساختاری، اثرهای مستقیم متغیرهای شکفتگی، سرزندگی تحصیلی و ابعاد هویت تحصیلی و اثر غیرمستقیم شکفتگی، سرزندگی تحصیلی و ابعاد هویت تحصیلی با میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی در دانشجویان بررسی شد. نتایج به دست آمده نشان داد که اثر مستقیم شکفتگی (0/34) بر عملکرد تحصیلی دانشجویان معنادار است. به عبارت دیگر با افزایش میزان شکفتگی، عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان بهبود خواهد یافت. این یافته با یافته پژوهش‌های داتو (Datu)(26)، هاشمی زاده و مهدیان(27)، بیرانوند(15)، مرادی و همکاران(14) هم‌سو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانشجویانی که از شکفتگی بالا برخوردار هستند، برای انجام تکالیف معنا و هدفی می‌یابند، مهارت‌های شخصی بیش‌تری دارند، توجه خود را به انجام تکلیف متمرکز می‌کنند و نسبت به خواسته‌های استاد در کلاس درس و اتمام تکالیف بیش‌تر متعهد هستند و با انگیزه بالاتری این خواسته‌ها را دنبال می‌کنند، خلاقیت را در مجرای مناسب هدایت می‌کنند و علاقه بیش‌تری برای ادامه تحصیلی و متعاقباً امید بیش‌تری برای فارغ التحصیلی شدن و یافتن شغل مناسب دارند(14).

همچنین، نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که اثر مستقیم سرزندگی تحصیلی (0/41) بر عملکرد تحصیلی دانشجویان معنادار است. به عبارت دیگر با افزایش میزان سرزندگی تحصیلی، عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان بهبود خواهد یافت. این یافته با یافته پژوهش‌های تاربتسکی (Tarbetsky) و همکاران(28)، مارتین(11)، یاراحمدی و همکاران(29) هم‌سو است. برمبنای نظریه مارتین و مارش، در دوران تحصیل چالش‌های تحصیلی زیادی وجود دارد که نیازمند توجه و تفکر است و این چالش‌ها حقیقت پایدار زندگی تحصیلی دانش‌آموزان است. دانش‌آموزان دارای سرزندگی تحصیلی برای حل این چالش‌ها از خود مقاومت بیش‌تری نشان می‌دهند، در حل آنها توجه و تأمل بیش‌تری دارند و احتمالاً موفق‌تر هستند که این عوامل باعث بهبود عملکرد تحصیلی آنها می‌شود(21).

علاوه بر این، نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اثر مستقیم هویت تحصیلی موفق(0/31) بر عملکرد تحصیلی دانشجویان معنادار است. به عبارت دیگر برخورداری از هویت تحصیلی موفق منجر به بهبود عملکرد تحصیلی می‌گردد. این یافته با یافته پژوهش‌های واز (Was) و همکاران(3)، برزونسکی و کاک (Kuk)(4)، احمدی(5)، گزیدری و همکاران(30) هم‌سو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد دارای هویت تحصیلی موفق از طریق یک انتخاب خود گردان و یکپارچه به مجموعه‌ای از ارزش‌ها، نقش‌ها و اهداف تحصیلی تعهد دارند، دارای یک هویت خودساخته هستند و کم‌تر تحت تاثیر افراد دیگر قرار دارند، میزان خود نظارتی در آنها بالا است و به علت هدفمندی و خودنظارتی بالا کم‌تر دچار مشکلات تحصیلی می‌شوند. همچنین فراگیران دارای هویت تحصیلی موفق پیش از تصمیم‌گیری با مجموعه متنوعی از اهداف بالقوه روبرو هستند که بر اساس میزان مطلوبیت، فوریت یا بلند مدت بودن آن اهداف دست به انتخاب می‌زنند. درمرحله عمل این افراد دیگر به بررسی فرصت‌ها و مقایسه گزینه‌ها و احتمالات موجود و مختلف نمی‌پردازند، بلکه با تمام نیرو بر روی تحقق اهداف انتخابی تمرکز می‌کنند و در نتیجه عملکرد تحصیلی بهتری خواهند داشت(30).

علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی، در تغییر میزان همبستگی شکفتگی، سرزندگی تحصیلی و هویت تحصیلی موفق با عملکرد تحصیلی معنادار بوده است. این یافته با یافته پژوهش‌های استفن (Stephens) و پکران (Pekrun)(18)، فلدمن (Feldman) و کوباتا

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

(Kubota)(31)، موسی نیای مداح و همکاران(32)، پرمه و علی صوفی(33) هم‌سو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانشجویانی که دارای باورهای خودکارآمدی بالا هستند در مقابله با مشکلات تحصیلی بیش‌تر از راهبردهای مقابله‌ای مثبت استفاده می‌کنند و برای پیشرفت برنامه‌ریزی دقیق تری دارند. بدین معنا که در رسیدن به هدفهای تحصیلی خود پایداری نموده، یادگیری خود را هدایت و کنترل می‌کنند و در صورت روبه رو شدن با موانع به سادگی از دنبال کردن هدف‌های خود دلسرد نمی‌شوند و تلاش می‌کنند تا با روش مؤثر موانع را از پیش رو برداشته، در مسیر موفقیت گام بردارند(33).

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن نمونـه مورد مطالعه به دانشـجویان علـوم پزشـکی و عدم کنترل برخی متغیرهای ناخواسته تحقیق(شرایط مالی، کیفیت روابط خانوادگی) اشاره کرد، که در این راستا، نتایج پژوهش حاضر قابل تعمیم به دانشـجویان علـوم پزشـکی بوده و در صورت نیاز، تعمیم نتایج آن به دانشجویان سایر دانشگاه‌ها با احتیاط و دانش کافی صورت بگیرد.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که متغیرهای هویت تحصیلی موفق، سرزندگی تحصیلی و شکفتگی در تعامل با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در تبیین عملکرد تحصیلی دانشجویان اثر دارند. لذا ضروری است که دانشگاه‌ها و مراکز مشاوره با توجه به عملکرد تحصیلی دانشجویان و آگاهی از عوامل موثر بر آن، برنامه‌های خاص، مدون را تدوین نمایند تا با ایجاد زمینه مناسب برای به فعلیت رساندن استعدادهای بالقوه دانشجویان، زمینه رشد و شکوفایی هر چه بیش‌تر آن‌ها فراهم گردد.

قدردانی

بدینوسیله از کلیه دانشجویان محترم دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه که در این تحقیق ما را یاری کردند، کمال تشکر را داریم. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با کد اخلاق IR. PNU. REC. 1397. 072 است.

منابع

1. Dasht Bozorgi Z. [The relationship between Persecution and perfectionism with Academic achievement and Burnout in medical students]. Education Strategies in Medical Sciences. 2016; 9(1): 34-41.[Persian]
2. Côté JE, Mizokami S, Roberts SE, Nakama R. An examination of the cross-cultural validity of the Identity Capital Model: American and Japanese students compared. Journal of Adolescence. 2016; 46: 76-85.
3. Was CA , Isaacson R. The development of a measure of academic identity status. Journal of Research in Education. 2008; 18: 94-105.
4. Berzonsky M, Kuk L. Identity style, psychosocial maturity and academic Performance, personality and individual different. Personality and Individual Differences .2005; 39(1): 235-247.
5. Ahmadi P. [Comparison of structural relationships of academic self-efficacy, educational identity, emotional intelligence with academic performance among female students of primary and secondary schools of Tabriz high schools][dissertation]. Urmia: University of Urmia; 2014.[persian]
6. Hejazi E, Gholamali Lavasani M, Amani H, Was CA. Academic identity status, goal orientation, and academic achievement among high school students. Journal Of Research in Education. 2012; 22(1): 291-320.
7. Miller S, Connolly P, Maguire L. Wellbeing, academic buoyancy and educational achievement in primary school student. International Journal of Educational Research. 2013; 62: 239-248.
8. Fathi D, Jamalabadi M. The Study of Examined Mediating Role of Resiliency in The Perception of Academic Support and Academic Buoyancy. Iranian Bimonthly of Education Strategies In Medical Sciences. 2017; 10 (4) :263-269.[persian]
9. Martin AJ, Colmar SH, Davey LA, Marsh HW. Longitudinal modeling of academic buoyancy and

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

motivation: Do the 5Cs hold up over time?. Br J Educ Psychol. 2010; 80(3): 473-496.
10. Victoriano J. An investigation of the generalizability of buoyancy from academics to athletics [dissertation]. Louisiana State University: Agricultural and Mechanical College; 2016.
11. Martin AJ. Academic buoyancy and academic outcomes: Towards a further understanding of students with attention deficit. British Journal of Educational Psychology. 2014; 84(1): 86-107.
12. Fallahian R, Aghaei A, Atashpoor H, Kazemi A. [The Effect of Subjective Well-being Group Training on the Mental Health of Students of Islamic Azad University of Khorasgan (Isfahan)]. Knowledge & Research in Applied Psychology. 2017; 15(2): 14-24. [Persian]
13. Fredrickson B. The broaden-and-build theory of positive emotions. Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci. 2004; 359(1449): 1367-1377.
14. Moradi M , Ghasemi N , Ghamarani A. [Evaluating the validity and reliability of flourishing scale and determining the relation between flourishing and academic achievement in students of medicine school]. Iranian Journal of Medical Education. 2015; 15: 330-337. [Persian]
15. Beiranvand K. [The Effectiveness of Logo Therapy on Boredom, Student's Conflict and Flourishing in Secondary School Students in Khorramabad Secondary School][dissertation]. Lorestan: University of Lorestan; 2016.[Persian]
16. Al Baddareen G, Ghaith S, Akour M. Self-Efficacy, Achievement Goals, and Metacognition as Predicators of Academic Motivation. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015; 191: 2068-2073.
17. Altunsoy S, Çimen O, Ekici G, Atikc A, Gokmen A. An assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic self-efficacy. Procedia Social and Behavioral Sciences. 2010; 2(2): 2377-2382.
18. Pekrun R, Stephens EJ. Achievement Emotions: A Control-Value Approach. Social and Personality Psychology Compass. 2010; 4(4): 238-255.
19. Jakobwski TG, Dombo MH. The relationship of self-efficacy, Identity style, and stage of change with academic self-Regulation. Journal of college reading and learning. 2004; 35(1): 7 -24.
20. Dehghani Zadeh MH, Hosein Chari M. [Sarzendegiye Tahsili Va Edrak Az Olgooye Ertebatiye Khanevadeh; Naghshe Vaseteiye Khodkaramadi]. Studies in Learning & Instruction. 2012; 4(2): 21-47.[Persian]
21. Martin AJ,Marsh HW. Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. Psychology in the Schools. 2006; 43(3): 267−282.
22. Diener E, Biswas-Diener R. Happiness: Unlocking the Mysteries of Psychological Wealth.1 st ed. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell Publishing; 2008.
23. Patrick H, Hicks L, Ryan AM. Relations of Perceived Social Efficacy and Social Goal Pursuit to Self-efficacy for Academic Work. Journal of Early Adolescence. 1997; 17(2): 109- 28.
24. Midgley C, Maehr ML, Hruda LZ, Anderman EM, Anderman L, Freeman KE, et al. Manual for the Patterns of Adaptive Learning Scales (PALS). Michigan: University of Michigan; 2000.
25. Haji yakhchali A. [Simple and Multiple Relationship of Goal-directed Expertisism and its Relationship with its Selected Consequences in First High School Year Male Students of Ahvaz] [dissertation]. Ahwaz: Shahid Chamran University; 2001. [Persian]
26. Datu JA. Flourishing is Associated with Higher Academic Achievement and Engagement in Filipino Undergraduate and High School Students. Journal of Happiness Studies. 2018; 19(1): 27-39.
27. Hashemizadeh Nahi N, Mahdiyan H. [Role Of Academic Engagement And Flourishing In Predicting The Academic Excitements Of High School Female Students]. Journal of Educational Psychology Studies. 2018; 15(31): 243-270. [Persian]
28. Tarbetsky AL, Martin AJ, Collie RJ. Social and Emotional Learning, Social and Emotional Competence, and Students' Academic Outcomes: The Roles of Psychological Need Satisfaction, Adaptability, and Buoyancy. Social and Emotional Learning in Australia and the Asia-Pacific. 2017; 471(14): 17-37.
29. Yarahmadi Y, Ebrahimibakht HA, Asadzadeh H, Ahmadian H. [The Effectiveness of Academic Buoyancy Training Program on Students' Academic Performance, Academic Engagement, and Academic Buoyancy]. Journal of Research in teaching. 2018; 6(2): 163-182.[Persian].
30. Gazidari E, Gholamali Lavasani M, Ejei J. [Rabeteye Hoviyat Tahsili Va Rahbordhaye Yadgiri KhodTanzimi Ba Ehmalkariye Tahsili Dar miyane Daneshamoozan]. Journal of Psychology. 2016; 19(4): 346-362. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

31. Feldman DB, Kubota M. Hope, self-efficacy, optimism, and academic achievement: Distinguishing constructs and levels of specificity in predicting college grade-point average. Learning and Individual Differences. 2015; 37: 210–216.
32. Moosa Neyaye Maddah S, Kavousian J, Arabzadeh M, Karimi K. [Investigate the relationship between self-efficacy and hope with academic achievement in students]. Rooyesh-e-Ravanshenasi. 2018; 7(4): 137-150. [Persian]
33. Parmeh A, Ali Soufi AN. [The Relationship between Academic Self-Efficacy and Academic Achievement]. Proceedings of the 2nd Innovation and Research in Educational Sciences International Conference; 2018 July 28; Tehran, Iran; 2018.[Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]

The Model of Academic Performance based on Academic Identity, Academic Vitality and Flourishing of Students, and Academic Self-efficacy

Ali Abdi[1], Arash Zandipayam[2]

Abstract

Introduction: Success and failure in studying is one of the important concerns of educational systems. This study aimed at designing a model of academic performance based on the academic identity, academic vitality and flourishing in medical students by examining the intermediate role of academic self-efficacy.
Methods: This correlation study was done via structural equation modeling. Population include 400 medical students of Kermanshah in first semester of the academic years 2018-2019 that have been selected by the cluster sampling method. To collect data, academic identity, academic vitality, flourishing, and academic self-efficacy questionnaire were used. Data were analyzed by Pearson correlation coefficient.
Results: The results indicated that successful academic identity, academic vitality, and flourishing are interacting with the intermediate role of academic self-efficacy in explaining the students' academic performance are effective. The direct effect of successful academic identity (0.31), academic vitality (0.41) and flourishing (0.34) were significant in estimating students' academic performance. Likewise, the results of path analysis indicated the intermediate role of academic self-efficacy in the relationship between successful academic identity, academic vitality, and flourishing with academic performance of students
Conclusion: Regarding the indirect effect of academic self-efficacy on the academic performance, it seems that academic self-efficacy modulates the relationship between successful academic identity, academic vitality, and flourishing with academic performance.

Keywords: Academic Performance, Successful Academic Identity, Academic Vitality, Flourishing and Academic Self-Efficacy

Addresses:
1. Assistant professor, Department of Educational Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: research7531@gmail.com
2. (✉) Instructor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: zandipayam.arash@gmail.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-26]